

Vikens svarttärnor räknades och en så hög siffra som 70 exemplar konstaterades. Med tanke på att svarttärnan är en hotad art i Sverige så är denna koloni värd allt skydd den kan få.

Den 21. juni påträffades en busksångare ute vid Asköbäcken där den satt och sjöng från en videbuske klockan tio på morgonen. Även morgonen därpå hördes fågeln sjunga sin arttypiska sång.

På Ängsö finns för närvarande några jordugglor att beskåda, som mest har fyra olika setts vid klubbstugan Åkeräng. Hornugglan som i år häckat med flera par låter avslöja sin närvaro med ungarnas mattiggande skrin i den milda sommarnatten. En fantastisk upplevelse för den som är ute och lyssnar istället för att sova. Den som hade vägarna förbi Kungsårabäcken kring midsommar kunde avnjuta en stund med kärrensångaren, lämpligtvis då kring midnatt.

För rapporternas sammanställning

svarade: Öyvind Döesland

Jan-Henrik Fallgren

Hans-Olof Hellkvist

HAVSÖRN *Haliaeetus albicilla* VID VÄSTRA MÄLAREN VINTERN 1978/79

Ulf Jonfelt

Följande artikel tar upp havsörnens uppträdande vid västra Mälaren vintern 1978/79, samt en liten jämförelse bakåt i tiden. Artikeln grundar sig på Västerås Ornitologiska Klubbs och Ornitologiska Klubben Eskilstunas örninventeringar, samt en enkätundersökning hos yrkesfiskare, verksamma i västra Mälaren. Inventeringar genomfördes den 2.12.78 och den 14.1.79. Inventeringsresultatet blev ganska dåligt. Ett par som höll till kring Aggarön sågs vid båda tillfällena och dessutom en annan örn på Ängsö den första gången. God täckning har vi ändå fått tack vare fiskarnas svar.

I februari gick vi, Leif Carlsson, Thomas Skoglund och författaren, ut med ett brev till samtliga yrkesfiskare vid västra Mälaren, där vi först berättade lite om havsörnens situation i Sverige, SNFs Projekt Havsörn, samt om vår verksamhet här i området. Vi följde upp det hela med personliga samtal någon vecka senare. Vi ställde följande huvudfrågor:

Var hade de sina fångstplatser?

Hur mycket och vilken sorts fisk lämnade de efter sig på isen?

Eventuella havsörnsobservationer i vinter samt

något om deras erfarenhet från förr.

Svaren vi fick var ytterst varierande, i många fall rakt motsägande. Kvaliteten på svaren varierade också, somliga kunde ge ytterst detaljerad och värdefull information, medan andra t ex ej visste hur en örn ser ut.

Man har ju förmodat att havsörnarna som övervintrar vid Mälaren haft "skräpfisk" som basföda. Detta bekräftades genom denna undersökning. Vissa fiskare har haft så gott som daglig kontakt med havsörn, Kvantiteten "skräpfisk" varierar kraftigt, från tio till 250 kg per gång (de aktiva fiskarna vittjar 20 nät per dag = gång). Variationen hänger säkert samman med bottendjupet vid nätplatsen etc.

I år har det varit sämre med skräpfisk än normalt, beroende på kylan, menade en del. Fisk som slängs på isen är faren, nors, lake och småbrax, av vilka faren är den dominerande, åtminstone bland dem som får betydande mängder. Ett par fiskare menar också att havsörnen föredrar faren.

Det är ju ett faktum att örnar till viss grad kan vänja sig vid människan, speciellt vid regelbundna vanor, som örnar lärt sig känna igen som ofarliga. Örnar kan sitta i andra ändan på det nät som fiskarna håller på med, vilket är ett avstånd på 300 m. Andra nämnde 200 m som minimiavstånd och en påstod, kanske lite väl optimistiskt, 50 m. Om däremot fiskaren har någon ytterligare person med sig, är örnen betydligt skyggare. Nästan alltid måste kråkor och trutar infinna sig och börja äta av skräpfisken, för att på så sätt övertyga örnen om det ofarliga i situationen, innan denne kommer fram till matstället. Kråkor och trutar fungerar också som signaler på långt håll, att visa havsörnen var det kan finnas föda.

Förutom fiskeplatserna har även båtrännan en tilldragande effekt på havsörnen. Då den går upp i Västeråsfjärden följer den gärna rännan. En fiskare menade också att det var enda skälet till att den överhuvudtaget gick upp i fjärden.

Populationen övervintrande havsörn under säsongen 1978/79 har trots magra inventeringsresultat kunnat uppskattas med hjälp av fiskarnas regelbundna observationer. Antal och ungefärlig vistelseplats framgår av figur 1. Med hjälp av materialet kan beståndet uppskattas ligga mellan sex och nio individer, av vilka större delen var adulta exemplar. Många fiskare påstår också att detta året varit speciellt dåligt, vilket skulle kunna bero på den stränga vintern, som drivit örnen längre söderut, en rörelse som uppmärksammats i hela landet. Vad det gäller numerären av havsörn nu mot förr, var de flesta ense om att stammen minskar: "3-4 ex för fyra år sedan", "6 ex för 8-10 år sedan", "10-12 ex för 30 år sedan" osv.

Några ansåg dock att stammen var konstant. Här rör det sig troligen om begränsade områden som relaterades, där det "alltid funnits 2-3 ex". Från två håll berättades det också om häckning av havsörn på Ridön/Kedjeön i början av 1900-talet. Öborna brukade klättra upp och ta boungarna, som sedan sattes i bur. Jag har även haft tillgång till materialet från inventeringarna 1968/69 och 1969/70 (Johansson 1970). Då dessa till stor del bygger på enskilda observationer är direkta jämförelser svåra att göra. Klart är i alla fall att det fanns fler örnar de vintrarna. Även vintern 1976/77 uppskattades örnbeståndet, främst på basis av en inventering den 26.2.77, vilken gav 6-7 havsörnar, varav en ungfågel (Skoglund 1977).

Denna utfrågning av fiskarna uföll i vårt tycke positivt och skall om möjligt fortsätta kommande år. Den ger en mer rättvis bild av populationen övervintrande havsörn i Mälaren. Våra inventeringar blir dock långt ifrån onödiga, möjligen något omorganiserade. Mer om detta till hösten.

Sammanfattningsvis kan sägas att resultatet, 6-9 ex, troligen 7 ex, är något sämre än tidigare år. Skrämmande är emellertid den skeva åldersfördelningen. Samtliga stationära havsörnar, som åldersbestämdes, var adulta. En förbättring på denna punkt har förmärkts i andra delar av landet och det är bara att hoppas att det skall bli bättre även här till kommande år.

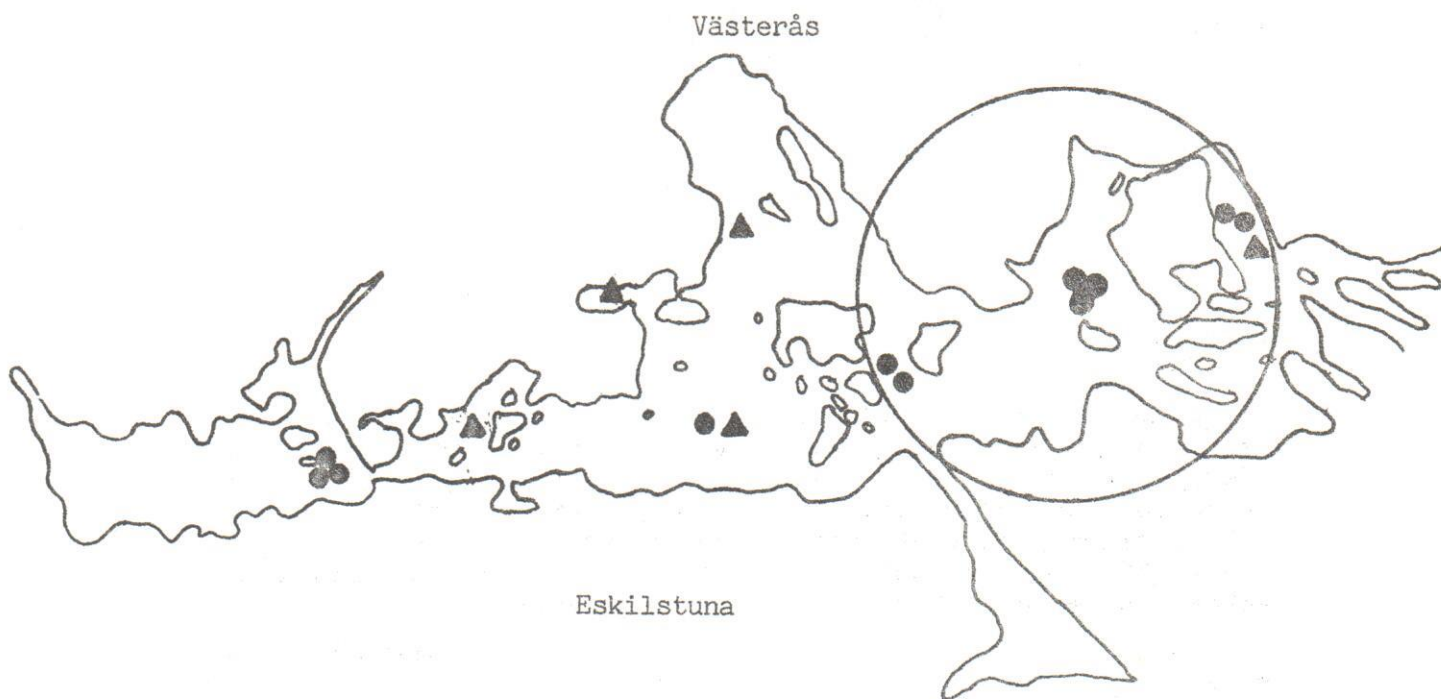
Slutligen vill jag tacka alla som ställt upp vid örninventeringarna, medlemmar, samt Hallstahammars Fältbiologer.

Litteratur

Helander, B. Havsörnen i Sverige, utgiven av SNF

Johansson, L. 1970. Örnräkning i västra Mälaren 1968/69 och 1969/79. Stencil.

Skoglund, T. 1977. Inventeringen av havsörn i västra Mälaren. Informationsblad från Västerås Ornitologiska Klubb 1/77:5-6.

Ringar motsvarar örnar som setts regelbundet under hela vintern.
Trianglar där mer eller mindre tillfälliga örnar setts.
Totalt uppskattas antalet till 6-9 ex.
Markeringarna inom cirkeln motsvarar 2-4 ex.

Andra fyndet av busksångare *Acrocephalus dumetorum* i Västerås kommun

Ruben Sven Eric Swanqvist

Den 21 juni upptäcktes en sjungande busksångare vid Asköviken exakt på dagen åtta år efter första observationen på samma lokal (VF 31:204).

Fågeln sjöng från en liten videbuske i vassen ej långt från ett större bestånd av pilträd vid västra kanten av bäcken, som rinner ut i Asköviken. Platsen är lite väl otillgänglig och besöks inte så ofta av ornitologer. Det var under en inventeringsrunda som jag vid sjutiden på morgonen upptäckte den välsjungande sångaren efter en timmes strapatser bland mygg och i högt